

www.deportatiinbaragan.ro

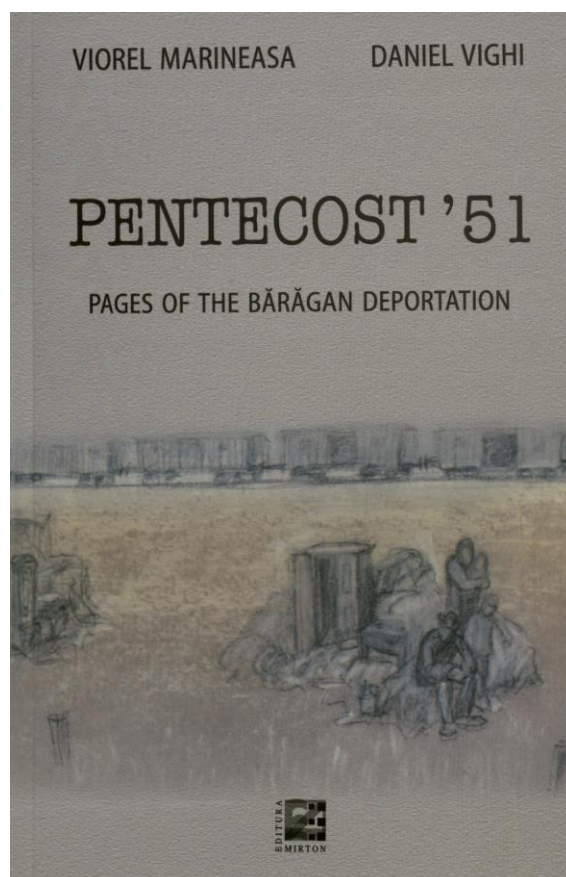
Un fir prin labirint: noutăți pe www.deportatiinbaragan.ro

de Smaranda Vultur

Notele ce urmează vin în ajutorul celor care sunt interesați de arhiva media a deportării în Bărăgan, așa cum apare ea pe site-ul amintit. El se află în permanentă construcție și uneori reconstrucție și nu ne vom referi aici la munca migăloasă și desigur invizibilă pe care o presupune introducerea unor noi informații, adăugarea unor documente orale sau scrise, reascultarea și digitizarea casetelor, scanarea fotografiilor și indexarea lor etc. Despre ele așa avea destule de spus împreună cu Ionuț Făget, Cristian Peica și Maria Odobescu. Mai ales că desenarea acestei hărți memoriale a deportării, orientată spre martori în primul rând, dar concepută și ca o resursă pentru cercetători, merge mână în mână cu completarea colecției de istorie orală a BCUT prin noi interviuri, transcrierea altora și înregistrarea întregului material în catalogul electronic al bibliotecii.

M-am gândit în acest sens, că e util ca, periodic, să semnalăm noutățile de pe site și să oferim și un ghidaj minimal celor care sunt interesați de corelarea dintre diferitele tipuri de surse. Personal, confruntată cu bogăția și diversitatea materialului de care dispunem azi pentru a studia fenomenul deplasărilor forțate de populații, al lagărelor de muncă și al instituției domiciliului obligatoriu din România comunistă, sunt fascinată în același timp de numeroasele legături dintre sursele care ni se oferă. O dovadă că memoria leagă, împlinindu-și funcția ei de liant între martori și între aceștia și cei care îi ascultă sau citesc, între generații, între cei care patrimonializează și cei care cercetează memoria, între cei care sunt pasionați de ea dintr-un unghi strict uman. E o dinamică pe care un site, fie el și unul care aspiră la exhaustivitate, nu o poate reda decât parțial.

Voi încerca să arăt cum funcționează acest mecanism din unghiul celei care administrează un astfel de material cu gândul la publicul potențial. E vorba în primul rând de donatorii lui cei mai vizibili pe site, martorii direcți ai evenimentelor (mulți azi dispăruți) și de familiile lor, apoi de asociațiile foștilor deportați ale căror arhive sunt conectate la site și de cei care în timp au început să formeze ei înșiși o echipă, un grup, lucrând la recuperarea acestei memorii, la studierea ei ca fenomen social, istoric, pedagogic și, uneori, ca sursă pentru literatură.

Din această perspectivă, cea mai importantă noutate de pe site, la secțiunea *Raftul cu cărți – Ebooks* este apariția în engleză a primei cărți importante despre deportare (apărută în primă ediție românească la Editura Marineasa în 1994), Viorel Marineasa, Daniel Vighi, *Rusalii '51. Fragmente din deportarea în Bărăgan* și a ediției revizuite și adăugite din 2017, Editura Mirton, Timișoara, care a servit ca bază a traducerii temerare și laborioase realizate de Antuza Genescu în 2018 la aceeași editură. Ele se află pe site datorită generozității autorilor, scriitori și cercetători foarte cunoscuți în spațiul public și a Asociației Foștilor Deportați în Bărăgan din Timișoara, sub egida căreia apar toate edițiile cărții.

Las deocamdată de o parte traducerea propriu-zisă, de maximă importanță pentru încetățenirea unui vocabular politic și administrativ al deportării în engleză și ca sursă de citare în studiile de pe teren anglo-saxon, o premieră la nivel național. Asupra calității ei am o competență insuficientă ca să mă pronunț detaliat. Semnez însă noutățile acestor două ediții: cele două studii la care mă refer mai jos și un material iconografic mult mai bogat informativ și grafic îmbunătățit, parțial prezent și pe site-ul nostru. Nu vom avea decât de câștigat prin corelarea lui cu interviurile de pe același site, realizate mai de multă vreme sau mai recent cu Amalia și Dora Sarafoleanu, Cornelia Fiat, Vasile Fantaziu și Petre Mirciov. După cum, încă din prima ediție a cărții, ne întâlnim cu martori care au acum interviuri publicate pe site, precum Vasile Rotaru din splendida evocare a unei întâlniri de la Jimbolia, care îl imortalizează ca personaj al unei mici istorii și cantautor al deportării. De asemenea Ilie Stoieneț din Dalboșeț, citat de mai multe ori, i-a avut profesori la Olaru pe Gheorghe și Elena Raia, a cărei mărturie completează bine evocarea fostului elev și comentariile autorilor cărții.

Noi sunt în edițiile din 2017 și 2018 și studiul prezentat inițial de Viorel Marineasa la colocviul Școlii de vară de la Memorialul Sighet în 2011 *Bărăgan – spațiu pierdut, timp regăsit* și cel al lui Vasile Docea, *Preșul roz de acasă sau despre imposibila reconstituire a experienței deportării*. Sunt legate între ele și cu ansamblul cărții prin

mai multe conexiuni decât pare la o primă vedere. Arată pe de o parte că asistăm, după 24 de ani de la apariția primei ediții, la existența unei *istorii a memoriei deportării* pe care o explorează și o analizează ca atare, îi revelează aspectul dinamic și necesitatea corelării diverselor tipuri de surse, pentru a obține un tablou în același timp concret, pulsând de notele intens emoționale ale amintirii și valid, ca parte a experienței istorice traversate de martorii citați, dar și de cei doi autori. Vasile Docea e născut după deportare din părinți deportați (interviurile cu Margareta și Vasile Docea sunt accesibile pe site) și preșul roz invocat în titlu e *madeleina*, care îl întoarce spre ce se spunea în familie despre deportare: un spațiu al amintirii vag, pe care cunoașterea ulterioară, inclusiv pe calea informării de tip istoric l-a făcut să capete consistențe și configurații noi. Istoricul e însă mai degrabă inhibat în fața unui demers care s-ar valida științific prin ignorarea a ceea ce istoricii numesc subiectivitatea memoriei. Vasile Docea nu numai că o implică și o explicitează pe a sa, ci dă întâietate martorilor, punând în discuție o etică a memoriei și prejudecățile cuprinse în deprinderile disciplinei. Asistăm la un mic exercițiu de ego – istorie.

Viorel Marineasa consideră a nu a avea nevoie de un impuls memorial de tipul obiectului proustian - deși titlul studiului său trimite la același univers - pentru a face un exercițiu similar din unghiul scriitorului. Pune la bătaie talentul literar și un anume stil propriu de evocare, cu mare impact la cititor, vacanțele copilăriei și gara de la Iablanița prin care treceau trenurile cu deportați adunați din satele de prin împrejurimi. Reface atmosfera anilor '50 prin lupa amplificatoare și selectivă a amintirii, asumate ca experiență timpurie a istoriei și ca lectură retrospectivă a acesteia. Jocul distanțelor temporale se înscrie în rețeaua amintirilor celorlați și acest lucru e în consens cu rețeta ingenioasă descoperită de Vighi și Marineasa încă de la prima ediție, printr-o bună intuiție.

Memoria are nevoie de referința la un context, inclusiv istoric, ea este un lucru viu, se alimentează din surse complementare. Memoria are nevoie de noi pentru a circula și a împlini funcția ei de comunicare.